

5. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія / А.М. Єрмоленко. – Київ: Лібра, 1999. – 488 с.

6. Предборська І.М. Континентальна педагогіка очима учасників симпозиуму CEUPES (17-18 жовтня 2016 року) // Філософія освіти. Philosophy of Education. – 2017. – №1 (20). – С.304 – 312.

7. Троїцька О.М. Діалог і толерантність у культурно-освітньому просторі вищої школи [Монографія] / О.М. Троїцька. – Мелітополь: Вид-во МДПУ імені Б. Хмельницького, 2016. – 312 с.

Леся Тулинська

студентка III курсу Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
(науковий керівник – кандидат педагогічних наук, асистент кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка Яремака Н.С.)
(м. Полтава)

ЯЗИЧНИЦЬКІ КУЛЬТИ У СУЧАСНОМУ ПОХОВАЛЬНОМУ ОБРЯДІ

Процес дослідження даної теми та прослідковування еволюції та інтеграції двох релігій на території сучасної України дає змогу дізнатися більше про нашу культуру, про її незвичайність та унікальність. Йдеться про проблему змішування двох релігій на протязі більше ніж десяти століть.

Найдавнішим поховальним обрядом було спалення тіла небіжчика. Особливо розповсюдженим воно було на Лівобережній Україні. Як зазначає В. Скуратівський, до нас дійшли описи поховального процесу Київської Русі, які написав арабський письменник Ібн-Фадлан про похорон багатого купця. Десять днів тривало прощання з покійником, після чого тіло спалили. Коли ж чужинець, для якого ці обряди були за дивину, поцікавився, навіщо, так чинять, то русин, що організував похорон, відповів: «Ви, араби, нерозумний народ – найдорожчу і найшановнішу людину кидаєте в землю, де її поїдає звірина та черва. А ми палимо її в один захід, так що вона одразу потрапляє в Рай». Такі поховання робили на пагорбах, а коли їх бракувало – живосилом насипали землю, громоздили хмиз, поверх якого ставили труну й підпалювали. Після цього рештки присипали піском і перемішували з червоною глиною [1].

У полян, древлян, дреговичів тіла мертвих закопували в землю і клали зверху важкого каменя. З приходом на ці території християнства камінь змінили на хрести. З введенням християнства похоронний обряд почав набувати змін, адже це була нова релігія на наших територіях.

Загалом за дослідженнями Івакіна на території давньоруського Києва археологічно зафіксовано 720 ґрунтових поховань, які можна віднести до християнських поховальних старожитностей. Багато поховань було при храмах, але зафіксовано 89% поза храмових захоронень. Також знайдені поховання, які не пов'язані з міськими цвинтарями. Майже половина таких поховань – це дитячі. Подібні

поховання не типові для давньоруського Києва і виявлені на території міських садиб, під підлогою житла, черенем печі тощо. За свідченнями Івакіна в цих пам'ятках чітко простежено наявність певного поховального обряду, тобто їх кримінальне походження відкидається. Ймовірно, більшість із них належить небіжчикам, які з тих чи інших причин не могли бути похованими на християнському цвинтарі – це язичники, самогубці, нехрещені тощо. Деякі зі згаданих поховань, зокрема дитячі, можна інтерпретувати як «закладні». Традиція залишення «закладних» небіжчиків на Русі мала давнє коріння й пов'язана із залишками хтонічних культів поклоніння предкам та померлим. Після прийняття християнства на Русі ця традиція видозмінилася. Як правило, «закладними» ставали нехрещені люди, яких церква забороняла ховати за православним обрядом [2].

До недавнього часу поховання в селах біля дворощ було звичайним явищем. Люди хоронили своїх родичів біля своїх будинків, і не було як таких масових кладовищ. В сучасному поховальному обряді присутні безліч елементів язичництва, які ми вже просто не помічаємо. Наприклад, кладуться важливі речі для померлої людини, якими вони часто користувались при житті, або ж біологічні частини живої дружини чи чоловіка, з ким були при житті, що слугувало свого роду інтерпретацією жертвопринесенню. Як свідчить А. Темченко, бували випадки коли ревниві чоловіки за життя переслідували своїх дружин після смерті. На Смілянщині таких духів називали Перелесниками, на Чигиринщині Досадником. Щоб душа чоловіка не переслідувала жінку в могилу клалося пасмо волосся дружини.[3]

Особливими були похорони самовбивць, так як вони «помирали не своєю смертю» як говорять в народі. Як зазначає О. Кравець, таких людей вважали грішниками, тому для них відводилось окреме місце поза кладовищем, або на перехресті доріг. Насипали горб, і кожен хто проходив повз за звичаєм кидали щось на могилу. І лише через рік весь мотлох спалювали «як очисну жертву» і встановлювали на могилі хрест [4]. В цьому обряді можна простежити язичницькі «пережитки», адже цій релігії притаманні були жертвопринесення.

Отже, язичницькі звичаї та традиції мали великий вплив на християнський культ поховання і такі тенденції прослідковуються упродовж багатьох століть.

Список використаних джерел

1. Скуратівський В. Похоронні обряди / В. Скуратівський // Скуратівський В. Русалії. – Київ, 1996. – С. 252–287.
2. Івакін В. Г. Християнський поховальний обряд населення давньоруського Києва (XI-XIII ст.) / В. Г. Івакін // Археологія. – 2008. – № 3. – С. 60–75.
3. Темченко А. Смерте, чорну руку одведи: потойбічний світ та розуміння смерті у світоглядних уявленнях українців / А. Темченко // Берегиня. – 2004. – № 3. – С. 22–23.